

נפשו של קפיטליסט

יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ה', עמ' 342-344
תרגום: אורי אורלב

פעם התפלאתי, עכשו אני מבין. היה זמן שהסתיתי, היום אין לי ספקות.

התפלאתי מדוע לא יחלק הקפיטליסט מרצונו הטוב את הזון שמעבר לצרכיו. למה לו שקי זהב וערמות של שטרות, כשאינו יכול אפילו לאכול ולעכל אותם?

חשבתני, שאם מישהו היה מדבר על לבו בשקט ובהגיון, ללא כעס, אולי היה משכנע אותו בכח הנמוקים - מי יודע

אך קרה שהפירתי את נפשו של הקפיטליסט - והתנדפתי האשליות.

הפירתי בעצמי. מפני שבמשך שלוש שעות הייתי כזה בעצמי - אני מודה בהכנעה - וברי מי מאתנו אינו טועה; מי לא חוטה, הנה, דרך החיים בעולם הזה רצופה מכשולים - כל כך קל להוליך את הנפש לאבדון.

כך קרה, שביום שני בבקר הקיש מישהו על דלתתי - תחלה בעדינות, אחר כך חזק - תחלה באצבעו, אחר-כך באגרופו - הניע את הדלת, טלטל את הידית - - - אני מכיר את הענין הזה: או שזו הכובסת עם חשבון, מנהל הבית עם השוער ועם שערוריה, או הנער של האופה שגשלח עם תלונות.

לא היה לי גרוש אחד והעמדתי פני יגון. לשם מה לגרם אי-נעימויות ואכזבות לי ולרעי?

- יש שם מישהו? - אני שומע קול אדיש למדי, לא כועס ולא תוקפני.

- מה יש? - אני שואל מבעד לדלת.

- מפני שיש לי מכתב לאדוני.

אולי תחבולה?

- בבקשה להשאיר אצל השוער - אני משיב בזהירות.

- אי אפשר, מפני שיש כסף במכתב.

- כסף?

קרו לי דברים רבים בחיי - לא נעימים, נעימים לעתים רחוקות יותר - אבל שמתישהו ישלח לי כסף הביתה במכתב, מישהו בלתי צפוי - ובמפתיע?

אני מאמין בדעות קדומות: נבהלתני.

אדוני הנקר!

אני מנסד כתב-עת בשם "הבלים מאירים", ובתקנה שתשתתף, ומתוך הערכה רבה הרשיתי לעצמי להכניס את שמו של אדוני בין הכותבים הקבועים... וכוי. על החשבון...

וחמשה שטרות של שלושה רובלים, מה שמסתכם ללא צל של ספק בחמשה-עשר רובלים.

הזדקפתי, הצצתי בשליח במבט אדיב, אך קריר. עמד לפני אדם כנוע, ולא ידעתי מה לעשות הלאה.

- כן, חמשה-עשר רובלים... כן.. אין ספק... אין ספק...

כאן נתקעתי. במחוי, שהוצא משווי משקלו, הבזיקו קטעי משפטים כדלהלן:

"קצת סבלנות... אשלים בימים אלה... בדיוק אני מצפה לסכום נכבד...". לבסוף - לא אמרתי מלה, ורק נתתי לשליח שטר זרק אחד.

הוא קד קצה ונצא במהירות.

והנה רטט ראשון של נפש זרה, נפשו של בעל הון, שהחזרה לתוכי לפני רגע וכבר החלה ללבב במהירות.

"נתתי יותר מדי. עשיתי שטות. חבל על השטר. נשארו רק ארבעה, והיו חמשה. חמש זה יותר מארבע".

שימו לב: לא הייתה שום תכנית, פרויקט או משאלה, פדי להצדיק את הרצון לבעלות על השטרות - הצטערתי על השטר האבוד רק בגלל השטר, רציתי שיהיו לי חמשה ולא ארבעה, יותר ולא פחות - ושום דבר נוסף - אף לא שמץ מחשבה - אף לא שאיפה מגבשת אחת שאפשר להגשימה בעזרת חמשה שטרות, ואי אפשר אם יש רק ארבעה.

דכדוד במקום שמחה, עצבות במקום קורת-רוח, במקום להיות אסיר תודה - אני מרגיש שנגרם לי עול.

"יש לי מעט, פחות ממה שיכול היה להיות לי, פחות ממה שהיה צריך להיות לי - הרסו אותי, גנבו ממני - והעולם שותק".

"לתת שלושה רובלים לשליח - הרי זה שגעון. שליחים הם אנשים משחתיים, מעוותים, כלם שפורים עד אחד - בזבזנים - לא מאמינים באלהים - לא אוהבים את מולדתם - לא דואגים למשפחתם".

שימו לב: כָּבֵר בּוֹז, כָּבֵר כָּזָב, כָּבֵר הוֹצֵאת דָּבָר.

התלבשתי במהירות, הלכתי לחנות וקניתי ארנק מעור עם פנות מאלומיניום, בעל שלוש מחצות - ארנק חדש, ריחני - ממש צעצוע. לכל מחצה הכנסתי שטר זרק אחד; את המטבעות הכנסתי לכיס האפודית ואני מצלצל בהם ומתהלך ללא מטרה.

- בקר טוב...

- אאא...

קולגה לעט - חבר - כן, כמעט ידיד.

- לאן זה? - שואל בתקיפות מה. - לאן זה? - מסתכל בחדשנות מה. - לאן זה? - מושיט את ידו ומישר את מבטו לעיני.

הבנתי: אין לו פרוטה והוא מבקש הלוואה. גם הוא - רוצה לקחת - לעשק - לגזל - לגנוב. - שוב ארד מנכסי בשטר אחד נוסף - ישארו כָּבֵר רק שניים - ריקנות תשתגר במחצה אחת שבארנקי, תהום אפלה - לא כלום - פצע מדמם - קבר של משהו יקר שאבד.

קפצתי הצדה - הוא אחרי - אני בורח - רץ - זעה מכסה את מצחי - שערי סומר. - אני משתוקק להציל את שלשת השטרות הזרקרקים והרי אין בדעתי לקנות בעזרתם דבר, או לספק בעזרתם צרך כלשהו.

כאשר שבה אלי רוחי עמדתי על שפת הויסלה. שלפתי במהירות את הארנק, השלכתי אותו למים והלכתי לאכל כרוב עם נקניק בעזרת המטבעות שנותרו לי בכיס.

